

ГОРАН ИВАНЧЕВИЋ*

Покрајински секретаријат за регионални развој,
међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу
Нови Сад

УДК 314.15:351.78(497.11)

Монографска студија

Примљен: 15.08.2017

Одобрен: 05.09.2017

Страна: 253-264

СТАВОВИ ПОЛИТИЧКИХ ПАРТИЈА У СРБИЈИ О ПИТАЊУ БЕЗБЕДНОСТИ И МИГРАНТСКОЈ КРИЗИ

Сажетак: Једно од свакако најизазовнијих и најкомплекснијих питања данашњице јесте питање безбедности и питање мигрантске кризе. Политичке партије имају веома значајну улогу у друштву. Њихова улога огледа се у функцијама које врше унутар друштва. Патолошке деформације којима подлежу партије доводе до њихове дисфункционалности, а самим тим и до поремећаја који настају као последица ових аномалија. Поремећаји који настају последично угрожавају демократски процес и друштвено-политички развој, међутим, они утичу и на ставове политичких партија о важним питањима. Партије у Србији готово да се не баве питањима безбедности и питањем мигрантске кризе. Ниво партијске функционалности опада, док је истовремено друштво захваћено високим нивоом партократизације. Србија је због свог геополитичког положаја изложена и подложна безбедносним ризицима, као и снажном утицају мигрантске кризе. Стога, неопходно је да сви политички актери у будућности посвете далеко више пажње овим важним питањима.

Кључне речи: политичке партије, безбедност, мигрантска криза, функције партија, идеологија, партијски програми

Увод

Изазови с којима се суочавају друштва у оквирима савремених политичких система изискују преиспитивање улоге и капацитета политичких партија, односно, њихове спремности и способности да функционално одговоре на све комплексније захтеве који им се намећу пред њих. „Иако се политичке партије дефинишу на основу њихове основне улоге (испуњавање политичких функција и владање), оне имају знатно већи и сложенији утицај на политички систем“ (Хејвуд, 2004: 470). Чињеница је да се све више говори о кризи политичких партија, односно, о функцијама политичких партија у контексту њихове дисфункционалности. Овде је реч о неспособности партија да одговоре потребама савременог друштва, с једне стране, док истовремено савремена друштва „оболевају“ од све већег степена партократизације.¹ Захтеви које пред пар-

* goran.ivancevic@vojvodina.gov.rs

¹ „Партократија (engl. *Patitocracy*, franc. *Partitcratie*, nem *Partitokratie*, ital. *Partitcrazia*) у буквалном преводу значи владавину партија (странака), односно стање политичког система у којем су

тије у Србији и у земљама нашег региона (пре свих тзв. балканским земљама), стављају „велики играча“ – владе најмоћнијих држава, попут САД и Русије, као и ЕУ, (како пред оне које тренутно врше власт, тако и пред оне које опозиционо делују, а претендују да освоје власт), све више „тупе“ идеолошке матрице политичких партија, што доводи до патолошких деформација у оквирима партијских система ових земаља. Поменућемо један од облика патолошких деформација којима подлежу политичке партије (поред *малигне алтернације* и *масне дегенерације* које су такође веома изражене у деловању партија), реч је о *хабитуализацији*. Треба напоменути и то да се овај облик патолошке деформације у нешто већој мери у претходном периоду односио на деформацију политичких партија у западним демократијама, међутим, овај облик патологије политичких партија све је више уочљив и изван поменутих оквира. Овај облик патолошке деформације представља слабљење партијског идентитета и ангажмана. То значи да партије, намерно слабећи своју идеолошку матрицу, одустају од свог ранијег идеолошког профила и програма, те своје будуће деловање усмеравају путем „функција заступништва интереса свог бирачког тела“. О идеологији партија Џ. Блондел (J. Blondel) говори као о „споредном додатку“, дакле, програми партија треба да послуже као средство понуде, помоћу којег ће партија покушати да се домогне власти. Сходно томе, власт сама по себи за партије постаје једини циљ, једина сврха и разлог њиховог постојања и деловања.

Евидентно је да су релевантне политичке партије у Србији знатно сузиле ракурс својих идеолошких гледишта, те да је партијски систем Србије под снажним утицајем центрипеталних тенденција. Еклантан пример за то јесте једнообразан проевропски састав парламента након парламентарних избора 2014. године, у чијем сазиву није било могуће чути другачији став о питању ЕУ и европских интеграција Србије. Наравно, идеолошке разлике и даље постоје међу партијама, међутим, те разлике се потискују у други план док први план, остаје освајање власти по сваку цену, макар то било и одрицање од сопствених идеолошких ставова. Дакле, уочава се дефицит артикулације политичких интереса, што имплицира губитак дела функција политичких партија.

Постоји више класификација класичних функција политичких партија (Гоати, 2007: 57-64). Нагласићемо поједине, основне функције које би партије требало да спроводе:

- представљање,
- стварање елита и регрутовање,

политичке партије у превласти над „конституционалним државним телима“ (Сартори). Мирјана Касаповић наглашава: „Најопаснија структурна последица партиократског сустава власти јесу прилагодба и подређивање државе и друштва потребама владајуће странке или странака. Партократија уништава меритократију и угрожава демократију. Систем уважавања знања и способности за радно место (*merit – based system, merit*, енгл. заслуга) замењује се расподелом положаја по политичкој линији и према лојалности (*patronage system*), и системом поделе плена (*spils system*). Партократија се у Србији може пратити у институционалној равни (Устав, закон, изборни систем) у политичкој култури и традицији, али и у разумевању политике више као средства задовољавања парцијалних и личних интереса, а мање као обликовање јавног добра.“ (Касаповић, 2003: 267–268).

- одређивање циљева,
- артикулација и агрегација интереса,
- социјализација и мобилизација,
- организовање власти. (Хејвуд, 2004: 470).

Поставља се питање да ли су партије - као један од стубова политичких система у данашњем времену - у оваквој констелацији међудржавних снага и односа, спремне и способне да одговоре на изазове који се стављају пред њих, и да ли су уопште у стању да спроведу барем оне основне функције због којих, између осталог, егзистирају у оквирима политичких система.

Један од свакако најзначајних и најкомплекснијих изазова данашњице јесте питање безбедности и решавања проблема које доноси мигрантска криза.

Покушаћемо да представимо и анализирамо ставове релевантних политичких партија у Србији када је реч о овим веома важним питањима, на основу њихових програмских докумената, као и на основу појединих изјава представника странака, датих у кампањама на недавно одржаним парламентарним и председничким изборима. Циљ нам је да овим радом покушамо да - помоћу етаблираних теоријских метода које су у примени у области политичких наука - детерминишемо функцију, улогу и значај релевантних политичких партија у Србији када је реч о питањима безбедности и мигрантске кризе.

Политичке партије као актери демократског процеса у Србији

Политичке партије заузимају кључну позицију када је у питању демократски процес. Њихова улога и значај јесу такви, да их је једноставно немогуће изузети из тог процеса, дакле, демократски политички процес било би немогуће спровести без политичких партија. Клигеман (H.D. Kligemann) наводи да су политичке партије „...централни колективни актери који посредују између јавности, с једне, и власти са друге стране“. Овај теоретичар даље каже: „...политичке партије из мноштва захтева, које постављају грађани, издвајају количину истих, предлажу решења проблема, стављају их на дискусију и на изборима се залажу за подршку својих ставова од стране грађана. Владајуће партије су потом у могућности да на основу изборне улоге, односно резултата гласања грађана, остварују своје програмске акције на политичком пољу са реалног становишта. Политичке партије су тако у условима високо диференцираних друштава незаобилазан чинилац за рационално и ефикасно уобличавање политичког процеса“. (Клигеман, 1996: 373).

Период предуге транзиције утицао је на партијски систем у Србији, који је још увек у фази институционализације.² Највиши степен одговорности за такво стање партијској система у Србији требало би да сносе управо политичке партије које су својим поступцима и начином функционисања (својим

² О овоме опширније: Иванчевић, Г. (2016), „Институционализација партијског система Србије“, Право и политика, број 1, Нови Сад, стр. 66–83.

чињењем и нечињењем), конституисале нефункционалан партијски систем. Нефункционалност партијског система Србије огледа се у чињеници да ни након више од две и по деценије од успостављања вишепартијског система у Србији, партије не доприносе подизању нивоа политичке социјализације друштва, већ напротив-њихово деловање више је усмерено ка политикантству и манипулативном деловању на грађанство у сврху придобијања њихове наклоности на изборима. Стога, партијски систем Србије може се окарактерисати као нестабилан партијски систем, у оквиру ког су приметне цикличне, драстичне осцилације у снази партија; изражене су лабаве везе на релацији партије – бирачи, као и релативно висок степен његове фрагментације.

Када је реч о артикулацији и агрегацији друштвених интереса, мора се имати у виду то да су посткомунистичка друштва била дубоко подељена по линијама друштвених расцепа, те да је одговорност и тежина улоге коју је, поред између осталих учесника политичког процеса, требало да спроведу политичке партије, у оквиру ових друштава утолико била комплекснија и тежа. Друштвена проблематика у Србији у овом домену, у којој је партијски систем готово читаву деценију од увођења вишепартијског система испољавао карактеристике „поларизованог плурализма“ (Сартори), додатно је закомликована и оптерећена друштвеним расцепима³ као последицом дејства и ефеката промене политичког система и транзиционог процеса који у Србији још увек није окончан, нарушених односа са земљама региона, притисцима и неслагањима с већином земаља ЕУ и САД, о питању статуса Косова и Метохије, и читавим низом осталих, отворених и нерешених међудржавних питања која оптерећују развој земље.

Функција организовања власти осликава карактеролошку димензију политичких партија у Србији. Наиме, вођене својим основним циљем, борбом за освајање власти, партије након остварења тог циља - потискују остваривање својих програмских циљева. Партије, поједностављено речено, желе власт ради власти, па тако, уместо функција које партије спровode у друштвима, овде је случај да те функције бивају замењене и подређене једном циљу, а то је освајање власти и што је то могуће дужи останак на власти. Дакле, партијски програмски циљеви бивају напуштени и смештени у домен ирационалног, док се, истовремено, држава партократизује и доводи у исту равн с владајућом партијом и њеним интересима. На тај начин, ствара се плодно тле за различите злоупотребе државног апарата и ресурса којима држава располаже.

Слично је и са остваривањем осталих функција политичких партија у Србији када је реч о селектовању и избору партијских и државних функционера. Овај избор врши се често без јасних критеријума, а на кључне позиције поставља се лојални страначки кадар, у појединим случајевима без потребних квалификација, искуства и знања за посао који треба да обавља. Таквим начином избора угрожава се репрезентативна и управљачка функција. Коначно, функција партија с циљем развоја демократичности политичког система

³ О овоме опширније: Иванчевић, Г. (2016), „Друштвени расцепа као платформа за формирање партијског система Србије и партијског подсистема Војводине 1990 - 2012“, Култура полиса, број 31, Нови сад, стр. 245–256.

у Србији је такође упитна са становишта начина њиховог функционисања на унутарпартијском нивоу. Ниво демократичности унутар партија и у оквирима партијског система у корелацији је са степеном демократичности на нивоу друштва и државе.

Процеси и догађаји који су означили почетак краја једне ере

Навешћемо неколико важних процеса који су - између осталих, према нашем мишљењу - имали пресудну улогу када је реч о питањима безбедности у стратегијском, идеолошком, политичком и војном смислу, и који су пресудно утицали на успостављање односа на тлу Европе, као и на промене које су након тога уследиле.

„Први процес је започео када је НАТО усвојио тзв. Херманову доктрину⁴, 13-14. децембра 1967. године. Други процес започео је применом тзв. источне политике Владе СР Немачке, на чијем челу је стајао социјалдемократа Вили Брант, у новембру 1969. године. Трећи процес представљало је сазивање и заседање Конференције о европској безбедности и сарадњи (КЕПС у даљем тексту ОЕБС)⁵ на којем је усвојен `Хелсиншки завршни документ`, у августу 1975. године.“ (Вукшић, 2000: 9).

Питање безбедности заузима доминантну улогу у агенди приоритетних питања свих земаља. Динамика процеса који са геополитичког становишта имплицирају далекосежне последице из аспекта колективне безбедности⁶ и крупних политичких промена, захтева озбиљан приступ, праћење, анализе, предлоге стратегије и мера које свака држава мора предузимати ради сопствене безбедности и развоја.

Навешћемо још један догађај који је означио, према нашем мишљењу прекретницу у међународним односима. „Реч је о потписивању Повеље за нову Европу – у Паризу, новембра 1990. године“⁷ (Вукшић, 2000: 22-23).

⁴ „Херманова доктрина заснива се на схватању и процесима да Запад политички стабилнији, технолошки и економски развијенији и јачине треба да се у односима са Истоком ослања само на војну силу, већ да треба да избегава војну конфронтацију. Нимало не слабећи војну моћ, требало је тежити да се успостави дијалог, ради смањивања напетости и конфронтације, уз истовремено јачање утицаја Запада, кроз што бројније директније сусрете и преговоре.“

⁵ „Конференција о европској безбедности и сарадњи (КЕПС) преименована је у Организацију за европску безбедност и сарадњу на састанку шефова држава и влада чланица, 5-6. децембра 1994. у Будимпешти.“

⁶ „Једноставно речено, идеја колективне безбедности подразумева да је заједничка акција већег броја држава најбољи одговор на агресију. Теорија колективне безбедности заснива се на претпоставци да се извор рата и међународних сукоба налази у несигурности и неизвесности која са собом носи политика силе. Према њој, све док су државе посвећене узајамној одбрани, способне су или да се одупру агресији, или да казне агресора кад је нарушен међународни поредак. Успех колективне безбедности зависи од три чиниоца. Прво, снага држава мора да буде приближно једнака или мора постојати доминантна сила. Друго, све државе морају бити спремне да носе трошкове и одговорност за међународну одбрану. Треће, неопходно је постојање међународног тела које има морални ауторитет и војну моћ да предузме делотворну акцију.“ (Хејвуд, 2004: 296).

⁷ „Крупне историјске и цивилизацијске промене у Европи, крунисане су потписивањем Повеље за нову Европу, чиме је, помало свечарски, означен крај хладног рата и конфронтације, и промо-

Истовремено, с променама које су захватиле Европу, деведесетих година прошлог века, отпочеле су политичке промене на простору бивше Југославије, праћене ратним сукобима између појединих бивших република СФРЈ. НАТО, као једини војно-политички савез, у то време без премца, учествовао је у тим сукобима. Практично, НАТО алијанса је од 1991. године била ангажована на почетку кризе, посредно путем ЕУ, ОЕБС-а, УН-а и сл. Непосредно ангажовање НАТО-а у сукобима на простору бивше Југославије отпочело је након Дејтонског споразума потписаног 14. децембра 1995. године у Паризу. НАТО је 1999. године, извршио агресију на Савезну Републику Југославију, 24. а марта је отпочео свакодневно бомбардовање које трајало све до 10. јуна 1999. године.

Наредне године, свргнут је режим Слободана Милошевића, чему су претходили масовни протести грађана који су започели 5. октобра 2000. године. Грађански протести означили су почетак краја Милошевићевог режима.

Наведени процеси и догађаји су тек напомена у хронологији свега онога што се догађало у наведеном периоду. Сви ови процеси и догађаји били су у директној или индиректној вези са процесима и дешавањима на простору бивше Југославије и Србије. Намерно или случајно занемаривање ових важних чињеница од стране владајућег режима довело је до несагледивих последица због којих Србија до данашњих дана плаћа високу цену, пре свега, у политичком и економском смислу.

Политика и безбедност морају бити у чврстој вези. Питањима безбедности треба да се баве експерти који поседују неопходна знања и вештине из те области. Сектор безбедности се мења, постаје све комплекснији, напредује и усавршава се у сваком погледу и значајно утиче на геополитичке тенденције. Креатори идеја и промена, када је реч о питањима колективне безбедности, налазе се у политичким центрима моћи, у земљама које представљају велике силе, и у организацијама које су ове земље основале и чије су чланице. Промене у сектору безбедности јесу индикатор политичких промена које ће уследити, неретко, након дужег периода. Ове промене и процесе неопходно је разумети, и сходно томе, предузимати потребне мере у циљу очувања сопствене безбедности и развоја земље.

Политичке странке, безбедност и мигрантска криза

Нагласили смо улогу, значај и функције које имају политичке партије у оквиру политичког система земље. Навели смо тек неколико историјски важ-

висана нова ера сарадње, ради изградње новог система односа и колективне безбедности у Европи која се уједињује.(...) Париском повељом је означен крај досадашњег система односа, заснованог на биполарној равнотежи снага, суперсила и блокова, и санкционисан распад социјализма са дијаметрално супротним исходом. Варшавски уговор се распао, а СССР признао (схватио) да више није у могућности да издржава надметање у глобалним размерама ослањајући се само на војну моћ. На другој страни НАТО је остао једини војно-политички савез у Европи, па и у свету, са озбиљним амбицијама да систем безбедности у Европи, па и шире, у потпуности узме `под своје`. Сједињеним Америчким Државама нико више и не покушава оспори статус једине супер силе и хегемона без премца.“

них процеса и догађаја за које владајући режим и владајуће партије у Србији нису имале слуха, а што је узроковало несагледиву штету по државне и националне интересе. Покушаћемо да анализирамо ставове релевантних политичких странака у Србији - када је реч о питањима безбедности и мигрантској кризи. С тим циљем, за то ће нам послужити анализа Центра за истраживање јавних политика „Мониторинг изборне кампање: Странке о безбедносним темама“⁸ из априла 2016. године и анализа Београдског центра за људска права „Миграциона политика у дискурсу председничких кандидата током избора 2017. године“⁹ из маја 2017. године.

„Центар за истраживање јавних политика спровео је мониторинг изборне кампање са становишта шире схваћених безбедносних питања: НАТО, војна неутралност, полиција, војска, избеглице, мигранти, екстремисти, безбедност и насиље у породици. Центар је процењивао које безбедносне претње странке односно коалиције разматрају, којим групама се обраћају, ниво аргументације, усаглашеност унутар коалиција и са постојећим страначким програмима. Квалитативне и квантитативне анализе направљене су на основу праћења штампе и ТВ програма и саопштења објављених на интернет сајтовима шест водећих коалиција окупљених око следећих странака: Српске напредне странке (СДПС, ПС, ПУПС, Нова Србија, СПО, ПСС, СНП и самостални ДСС), Социјалистичке партије Србије (ЈС, ЗС), Демократске странке (Нова странка, ЗЗС, ЗЗШ, Живим за Крајину, ДСХВ), Двери - ДСС, СДС - ЛДП - ЛСВ, и СРС. Анализиране су и изјаве председника државе Томислава Николића с обзиром да је на почетку изборне кампање најавио жељу да узме активно учешће у кампањи СНС.“

Аутори овог рада истакли су следеће: „Резултати анализе десет безбедносних тема - НАТО, војна неутралност, полиција, војска, избеглице, мигранти, екстремисти, безбедност и насиље у породици – показују да су странке пропустиле шансу да понуде грађанима кохерентно виђење безбедносних политике Србије. Странке су пропустиле и прилику да аргументовано проговоре о низу тема из ове области, које имају директан утицај на квалитет живота – од јачања цивилне и демократске контроле над војском, полицијом и службама безбедности, до злоупотребе оружја, мигрантске кризе, изазова тероризма и евроатлантских интеграција. Одсуство заинтересованости за садржајну комуникацију са бирачима огледа се и у чињеници да многе странке нередовно иновирају своје програме, склапају предизборне коалиције које нису праћене програмским усаглашавањем, и не користе страначке интернет сајтове за нуђење конкретних решења. Уместо тога, импровизују и ослањају се на ad hoc изношење свог мишљења у медијима и на предизборним скуповима. Упркос томе што се различите групе грађана, жене, деца, верске и националне мањине сусрећу са различитим безбедносним ризицима, странке су се готово искључиво обраћале општем бирачком телу, само у ретким случајевима женама, и понегде Ромима. На коментарисање тема у вези са безбедносним питањима

⁸ Извор: <http://publicpolicy.rs/publikacije/4b14b3f8024c550492c380b4d07bede3c9bdece7.pdf>

⁹ Извор: <http://azil.rs/migraciona-politika-u-diskursu-predsednickih-kandidata-tokom-izbora-2017-godine/>

утицале су годишњице (НАТО бомбардовање), спољни догађаји (Хашке одлуке, Хрватска о поглављу 23), као и инциденти у вези са кампањом.“

Такође наглашено је и следеће: „Током кампање бирачи нису могли да стекну целовиту представу о ставовима партија о безбедносним политикама и о приоритетима реформе безбедности.“ У својим изјавама, званичници - који су заступали изборне листе чије предизборне активности су анализирани - нису нудили нова решења нити предлоге из области безбедности, већ су последично реаговали на актуелне догађаје који се могу довести у везу са овим питањима (НАТО бомбардовање, рад Хашког суда, реакције на одлуку Хрватске у вези с блокирањем отварања преговарачког поглавља и сл.). Динамика намењена тема из области безбедности била је повезана и с терористичким нападима у Бриселу и Паризу.

Странке ДСС, Двери и СРС у својим предизборним наступима посебно су наглашавале како се противе чланству Србије у НАТО-у.

Када је реч о коалицијама које су наступиле у овој предизборној кампањи, аутори у својој анализи наглашавају како су оне „...оформљене углавном без конкретних коалиционих програма који би укључили и безбедносна питања.“ Овде је реч о формирању тзв. непринципијелних коалиција оформљених од странака с различитих полова политичког спектра, а самим тим и програмски веома различитих и удаљених странака. Коалиције формиране на овако непринципијелној платформи, без јасног коалиционог предизборног програма, делују збуњујуће на бираче, поготово онда када износе своја страначка опредељења која нису саобразна са ставовима својих коалиционих партнера.

Странке које су биле предмет ове анализе могуће је сврстати у опсегу од крајње левице, левог центра, десног центра, до крајње деснице. Међутим, неконзистентност ставова странака о појединим питањима, отежава постављање јасне демаркационе идеолошке линије у подели странака на левицу и десницу. Аутори овог рада нису уочили корелацију када је у питању подела странака на левицу и десницу, која би се могла довести у везу с њиховим ставовима о питањима безбедности.

Програми странака које су биле предмет ове анализе датирају из периода од октобра 2005. (програм Нове Србије), све до програма из 2013, 2014. и 2015. године (Нова странка, СДС, Самостални ДСС, Двери). Програми појединих странака нису датирани, те је тешко закључити ком периоду припадају. Програми ових странака су различито конципирани у свом садржинском делу, по значају које им саме странке придају, по својој суштини и сл.

Тема безбедности није експлицитно обрађена у страначким програмима анализираних странака. Ова тема помиње се индиректно, те су аутори, на основу тога, извршили поделу странака у четири групе: (1) оне које сагледавају питање безбедности у контексту националне безбедности и спољне политике (СНП, СДС, СПС, Двери); (2) странке које безбедност дефинишу у контексту унутрашњих претњи (СНС, Покрет социјалиста, СПО, Зелени Србије из коалиције СПС, ЈС); (3) нових безбедносних изазова (сајбер криминал, нуклеарне претње итд), (Нова странка); (4) из угла појединца и људске безбедности социјалне, здравствене итд. (ЛСВ и Нова Србија).

У овој анализи се констатује да се тек око половина странака „бави темама реформе сектора безбедности и цивилног и демократског надзора“.

Линија по којој су странке у Србији подељене одређена је њиховим ставовима у погледу тога да ли су за евроатлантске интеграције или су за војну неутралност, односно за некакав вид војне сарадње са Русијом. „У посматраном узорку седам странака се експлицитно залаже за јачање евроатлантских интеграција (укључујући ДС, ЛДП, СДС), а осам странака је за војну неутралност и мање или више експлицитно за јаче војно повезивање са Русијом (укључујући СНС, СРС, СПС, Двери, ДСС). Две странке се залажу за Партнерство за мир (ЈС и ЗС), а шест партија се у својим програмима не изјашњава о томе.“¹⁰

Извештај „Миграциона политика у дискурсу председничких кандидата током избора 2017. године обухватио је период од 2. до 30. марта 2017. године. Председнички избори расписани су 2. марта 2017, а одржани су 2. априла 2017. године. На овим изборима учествовало је укупно 11 кандидата. У том периоду праћене су изјаве свих кандидата везане за положај избеглица у Србији и миграциону политику. Као изворе, аутори су користили дневне новине Политика, Данас, Информер, Блиц и Курир, телевизије Пинк, РТС и Н1, као и новинске агенције Тањуг и Бета. Претраживани су и програми представничких кандидата, као и програми странака и покрета који их подржавају. Ово истраживање има за циљ да покаже у којој мери и на који начин су питања миграција и избеглиштва артикулисана у предизборној реторици председничких кандидата и какав однос према тим питањима имају различите политичке струје.“

У овом извештају наглашава се и да „кандидати Саша Јанковић, Вук Јеремић, Мирослав Паровић, Саша Радуловић, Лука Максимовић, Александар Поповић и Милан Стаматовић нису помињали ништа везано за миграциону политику Србије у оквиру изборне кампање. Њихови програми се не баве овим питањем, као ни програми странака и покрета чији су чланови и који их подржавају.“

Александар Вучић - који је у периоду председничке кампање вршио функцију председника Владе Србије - у својим изјавама наглашавао је како „у Србији борави много више миграната него у земљама у региону“, као и да „без обзира на то што Србија није чланица Европске уније, она показује солидарност и хуманост и подржава политику Немачке по питању миграната.“ Такође, истицао је и то „да неће подржати идеје о подизању зида или оградe дуж границе са Мађарском и Бугарском.“

Војислав Шешел је током предизборне кампање наглашавао како се залаже за то „... да се обезбеде државне границе. И жицама и минским пољима ако треба, али да нико не може нелегално да пређе границу. Држава се мора обезбеђивати. Ако неко има уредан пасош, а нема визу, може тражити транзитну визу и на граници, али без гаранције да ће му Србија бити само пролазна територија ми више никог не би смели да примамо на нашу територију.“ Овај председнички кандидат је истицао то да улога Србије када су у питању мигранати треба да буде сведена на пружање помоћи у виду хране, воде и одеће.

¹⁰ <http://publicpolicy.rs/publikacije/4b14b3f8024c550492c380b4d07bede3c9bdece7.pdf>

„Програм Српског покрета Двери у одређеној мери се бави мигрантима. У оквиру 10. тачке програма, која се бави питањем безбедности државе, постоји посебан одељак под називом `Против даљег преласка миграната преко територије Србије`. У тексту се наводи да је мигрантска криза вештачки изазвана и руковођена и да прети да од Србије направи највећи азилантски центар у Европи. Српски покрет Двери сматра да мигрантска криза `доводи у опасност здравствену и општу безбедност државе`, и да је из тог разлога неопходно ограничити кретање миграната преко територије Србије.“

„Лига социјалдемократа Војводине (ЛСВ) има посебну платформу посвећену избегличкој кризи. На нивоу Србије, ова странка инсистира на ефикасној сарадњи органа републичке и покрајинске администрације, као и локалне самоуправе. ЛСВ истиче да је неопходно континуирано обезбеђивање воде, хране, смештаја и медицинске помоћи. „ЛСВ сматра да, уколико буде потребно, део избеглица може да остане у Србији у броју који је примерен величини и економској снази земље. У том смислу, Србија би требало да обавести институције Европске уније да прихвата квоте за трајнији прихват избеглица.“

Када је реч о програмима политичких странака које су подржавале председничке кандидате, треба истаћи то да мали број њих садржи одредбе о мигрантима, из чега се може закључити да странке не придају велики значај том питању. Такође, странке не предлажу готово никаква законска и трајнија решења која би требало обезбеде бољу и ефикаснију заштиту избеглица.¹¹

Закључак

Друштво у Србији је у умногome захваћено партократијом, док је истовремено степен функционалности политичких партија на веома ниском нивоу. Дисфункционалност политичких странака негативно утиче на демократски процес и друштвено-политички развој. Политичке странке у Србији се све више патологизују и постају незаинтересоване за поједина важна питања попут питања безбедности, питања мигрантске кризе и сл. Партије се овим питањима не баве у својим програмима, нити се овим питањима баве у изборним кампањама - појединачно или у оквиру коалиција.

Србија - као бивша република СФРЈ - још увек осећа последице разарајућих ефеката ратних сукоба, санкција, бомбардовања од стране НАТО-а и сл. Политичке елите у Србији би требало да имају слуха за крупне политичке промене које се догађају на светском нивоу и које имплицирају далекосежне последице у међународним односима. Неопходно је да сви актери политичког процеса буду заинтересовани за такве догађаје, јер је Србија због свог геополитичког положаја изложена и подложна безбедносним ризицима, као и снажном утицају мигрантске кризе.

Безбедносни изазови свакако представљају приоритетна питања која заузимају високо место агенди свих политичких чинилаца. Политичке странке у

¹¹ <http://azil.rs/migraciona-politika-u-diskursu-predsednickih-kandidata-tokom-izbora-2017-godine/>

Србији - као незаобилазним чиниоци политичког процеса - требало би да се позабаве овом проблематиком и да у контексту своје друштвено-политичке улоге и функција које обављају износе ставове, понуде предлоге и решења из ове области.

Литература:

1. Vukšić, D. (2000), *Prilog za portret pogubne politike*, Rubikon, Beograd
2. Goati V. (2007), *Političke partije i partijski sistemi*, Centar za monitoring - CEMI, Podgorica
3. Kasapović, M. (2003), *Izborni leksikon*, Politička kultura, Zagreb
4. Kligeman, H.D. (1996), *Proces nastajanja kompetitivnih partijskih sistema u Istočnoj Evropi*, Zbornik radova: V. Vasović, V. Stanovčić, *Postkomunizam i vlast*, Jugoslovensko udruženje za političke nauke, Fakultet političkih nauka, Beograd
5. Sartori Đ. (2002), *Stranke i stranački sustavi*, Politička kultura, Zagreb
6. Stojiljković Z. (2006), *Partijski sistem Srbije*, JP Službeni glasnik
7. Hejvud E. (2004), *Politika*, Klio, Beograd

Интернет извори:

1. <http://azil.rs/migraciona-politika-u-diskursu-predsednickih-kandidata-tokom-izbora-2017-godine/>
2. <http://lsv.rs/o-nama/dokumenti/platforma-lsv-o-izbeglickoj-krizi-13663/>
3. http://lsv.rs/UserFiles/pdf/Program_LSV.pdf
4. <https://dveri.rs/program>
5. <http://zelenisrbije.org/wp-content/uploads/2011/06/Program-Zeleni-Srbije.pdf>
6. http://istina.ldap.rs/upload/document/okupljanje_za_srbiju.pdf
7. <http://novastranka.rs/politika-nove/program-reformi-sektora-bezbednosti/>
8. <http://pokretsocijalista.rs/pub/kfm/download/Program-PS.pdf>
9. <http://publicpolicy.rs/publikacije/4b14b3f8024c550492c380b4d07bede3c9bdece7.pdf>
10. <http://pups.org.rs/preuzimanje/program.pdf>
11. <http://srpskanarodnapartija.rs/program/>
12. <http://www.ds.org.rs/program>
13. <https://www.dss.rs/program-stranke/>
14. <http://www.jedinstvenasrbija.org.rs/index.php?action=program-stranke>
15. <http://www.nova-srbija.org/dokumenti.aspx>
16. <http://www.samostalnidss.rs/programska-deklaracija/>
17. http://www.sds-org.rs/fileadmin/user_upload/PROGRAM_SDS_01.10.2014..pdf
18. <https://www.sns.org.rs/o-nama/program-srpske-napredne-stranke>
19. <https://www.spo.rs/doc/program-spo-eds.pdf>
20. <https://www.sps.org.rs/documents/PROGRAM%20SPS.pdf>
21. <https://www.srpskaradikalnastranka.org.rs/program.html>
22. <http://www.vmsz.org.rs/sr/content/program>
23. www.bgcentar.org.rs
24. www.publicpolicy.rs

THE ATTITUDES OF POLITICAL PARTIES IN SERBIA ON THE ISSUES OF SAFETY AND MIGRANT CRISIS

Summary: One of the most challenging and certainly the most complex issues today is the issue of security and the question of migrant crisis. Political parties play a very important role in a society. Their role is reflected in the functions they perform within society. Pathological deformations which affect parties lead to their disfunctionality, and therefore to the disturbances that occur as a consequence of these anomalies. Disorders that arise consequently endanger the democratic process and socio-political development, however, these disorders affect the attitude of the political parties on important issues. Parties in Serbia practically do not deal with security issues and the migrant crisis. Level of the functionality of the political parties is decreasing, while at the same time society is affected by high levels of partocracy. Serbia is, due to its geopolitical position, exposed and vulnerable to security risks and to strong influence of the migrant crisis. It is therefore essential that all political actors in the future devote far more attention to these important issues.

Key words: political parties, security, migrant crisis, parties functions, ideology, programs of the political parties.